

УДК 343.2:342.9

Касапоглу Світлана Олександрівна

*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри публічного права*

Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»

Kasapohlu Svitlana

Doctor of Law Sciences, Professor,

Professor of the Department of Public Law

Dnipro University of Technology

ORCID: 0000-0003-2887-6701

DOI: 10.25313/2520-2308-2025-5-11035

ІНСТИТУЦІЙНІ МЕЖІ МІЖ АДМІНІСТРАТИВНОЮ ТА КРИМІНАЛЬНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ: ДОКТРИНАЛЬНІ ТА ПРОЦЕСУАЛЬНІ АСПЕКТИ

INSTITUTIONAL BOUNDARIES BETWEEN ADMINISTRATIVE AND CRIMINAL LIABILITY: DOCTRINAL AND PROCEDURAL ASPECTS

Анотація. Вступ. У сучасному правовому полі все частіше виникає потреба у чіткому доктринальному та процесуальному розмежуванні адміністративної та кримінальної відповідальності. У статті досліджується інституційна межа між адміністративною та кримінальною відповідальністю в контексті українського законодавства та практики правозастосування. Автор акцентує на складності розмежування цих двох форм юридичної відповідальності через їх схожість за рядом характеристик, що призводить до порушення принципу *ne bis in idem*, правової невизначеності та суперечливості судової практики.

Мета. Метою роботи є комплексний аналіз інституційних меж між адміністративною та кримінальною відповідальністю в українському праві, з урахуванням сучасних доктринальних підходів і процесуальної практики. У межах статті пропонується з'ясувати: по-перше, теоретичну природу і критерії розмежування цих двох видів відповідальності; по-друге, виявити характерні проблеми, що виникають у зв'язку з переходом від адміністративного до кримінального провадження; і, по-третє, визначити перспективи вдосконалення законодавчого регулювання в цій сфері.

Матеріали і методи. Проаналізовано основні теоретичні підходи до співвідношення адміністративної та кримінальної відповідальності (ієрархічний, паралельний, функціонально-доктринальний) та міжнародні стандарти, зокрема практику ЄСПЛ (справи *Engel v. the Netherlands*, *Zolotukhin v. Russia*), які визначають кримінальний характер санкцій не за формальною класифікацією, а за змістом, тяжкістю та наслідками.

Результати. Автор звертає увагу на проблему використання адміністративних матеріалів у кримінальному провадженні без належного процесуального статусу особи, відсутності адвоката чи повідомлення про права. Окреслено загрози, пов'язані з відсутністю чіткої процедури трансформації провадження, і доведено, що така практика порушує принципи справедливого судочинства та права на захист. Особливий наголос зроблено на потребі встановлення єдиного алгоритму визнання адміністративних доказів допустимими, необхідності запровадження обов'язкової верифікації та інформування особи про зміну характеру провадження.

Перспективи. Запропоновано розроблення методичних рекомендацій Верховного Суду та створення Єдиного реєстру адміністративних проваджень для узгодження дій правоохоронних і контролюючих органів. Узагальнюючи результати дослідження, автор обґрунтовує необхідність комплексного вдосконалення законодавства України, включаючи зміни до КПК та КУпАП, спрямовані на закріплення спеціального статусу адміністративних матеріалів, чітких процесуальних гарантій та запобігання повторному переслідуванню. Такий підхід сприятиме дотриманню стандартів Європейської конвенції з прав людини, підвищить якість судового контролю та забезпечить справедливість у правозастосуванні.

Ключові слова: адміністративна відповідальність, кримінальна відповідальність, подвійне переслідування, *ne bis in idem*, допустимість доказів, процесуальні гарантії, перехід провадження, права особи, стандарти ЄСПЛ, судова практика.

Summary. Introduction. In the modern legal field, there is an increasing need for a clear doctrinal and procedural distinction between administrative and criminal liability. The article examines the institutional boundary between administrative and criminal liability in the context of Ukrainian legislation and law enforcement practice. The author emphasizes the complexity of distinguishing these two forms of legal liability due to their similarity in a number of characteristics, which leads to a violation of the *ne bis in idem* principle, legal uncertainty, and contradictory judicial practice.

Purpose. The aim of the work is a comprehensive analysis of the institutional boundaries between administrative and criminal liability in Ukrainian law, taking into account modern doctrinal approaches and procedural practice. Within the framework of the article, it is proposed to clarify: first, the theoretical nature and criteria for distinguishing these two types of liability; secondly, to identify the characteristic problems arising in connection with the transition from administrative to criminal proceedings; and, thirdly, to determine the prospects for improving legislative regulation in this area.

Materials and methods. The main theoretical approaches to the correlation between administrative and criminal liability (hierarchical, parallel, functional-doctrinal) and international standards, in particular the practice of the ECHR (cases *Engel v. the Netherlands*, *Zolotukhin v. Russia*), which determine the criminal nature of sanctions not by formal classification, but by content, severity, and consequences, are analyzed.

Results. The author draws attention to the problem of using administrative materials in criminal proceedings without the proper procedural status of the person, the absence of a lawyer or a notice of rights. The threats associated with the lack of a clear procedure for the transformation of proceedings are outlined, and it is proven that such a practice violates the principles of fair trial and the right to defense. Particular emphasis is placed on the need to establish a single algorithm for recognizing administrative evidence as admissible, the need to introduce mandatory verification and informing the person about a change in the nature of the proceedings.

Discussion. It is proposed to develop methodological recommendations for the Supreme Court and create a Unified Register of Administrative Proceedings to coordinate the actions of law enforcement and regulatory bodies. Summarizing the results of the study, the author justifies the need for comprehensive improvement of Ukrainian legislation, including amendments to the CPC and the Code of Administrative Offenses, aimed at consolidating the special status of administrative materials, clear procedural guarantees, and preventing repeated prosecution. This approach will contribute to compliance with the standards of the European Convention on Human Rights, improve the quality of judicial review, and ensure fairness in law enforcement.

Key words: administrative liability, criminal liability, double prosecution, *ne bis in idem*, admissibility of evidence, procedural safeguards, transition of proceedings, individual rights, ECHR standards, judicial practice.

Постановка проблеми. У сучасному правовому полі все частіше виникає потреба у чіткому доктринальному та процесуальному розмежуванні адміністративної та кримінальної відповідальності. Це зумовлено не лише схожістю певних складів правопорушень, а й змішаністю елементів провадження на практиці, коли одна й та сама поведінка особи може бути підставою для застосування як адміністративних, так і кримінально-правових санкцій. Відсутність чітко окреслених інституційних меж між зазначеними видами відповідальності породжує проблеми подвійного переслідування, процесуальної невизначеності та неоднакової судової практики. Особливої актуальності це питання набуває в контексті дотримання принципу *ne bis in idem*, а також забезпечення ефективного механізму захисту прав особи, щодо якої здійснюється провадження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематику співвідношення адміністративної та кримінальної відповідальності розглядали у своїх працях провідні українські науковці: Капліна О. [1], Петков В. [2], Погребняк С. [3], Піх Ю. [8], Омельченко О. [9], Рожнова О. [9], Наливайко О. [11], Фігурський В. [12], Пашинський В. [14]. Ці дослідники аналізували загальні та спеціальні засади юридичної відповідальності, принципи її реалізації та особливості правового статусу особи на різних етапах провадження. Їхні підходи мають значну цінність

для формування адекватного нормативного регулювання в українській правовій системі.

Метою статті є комплексний аналіз інституційних меж між адміністративною та кримінальною відповідальністю в українському праві, з урахуванням сучасних доктринальних підходів і процесуальної практики. У межах статті пропонується з'ясувати: по-перше, теоретичну природу і критерії розмежування цих двох видів відповідальності; по-друге, виявити характерні проблеми, що виникають у зв'язку з переходом від адміністративного до кримінального провадження; і, по-третє, визначити перспективи вдосконалення законодавчого регулювання в цій сфері.

Матеріали і методи. Проаналізовано основні теоретичні підходи до співвідношення адміністративної та кримінальної відповідальності (ієрархічний, паралельний, функціонально-доктринальний) та міжнародні стандарти, зокрема практику ЄСПЛ (справи *Engel v. the Netherlands*, *Zolotukhin v. Russia*), які визначають кримінальний характер санкцій не за формальною класифікацією, а за змістом, тяжкістю та наслідками.

Виклад основного матеріалу. У науково-правовій доктрині питання співвідношення адміністративної та кримінальної відповідальності є одним із найбільш дискусійних, оскільки стосується основоположних принципів правового регулювання,

визначення природи державного примусу та гарантій прав особи [1, с. 224–225]. Традиційно адміністративна відповідальність розглядається як форма юридичної відповідальності, що не досягає рівня кримінальної репресії за ступенем обмеження прав особи та соціальної небезпеки діяння. Натомість кримінальна відповідальність є найсуворішим видом юридичної відповідальності, що застосовується за суспільно небезпечні діяння, які прямо передбачені в Кримінальному кодексі України [2, с. 48]. Попри це, в окремих випадках практичне розмежування цих інститутів стає ускладненим, особливо коли мова йде про дії, які можуть бути кваліфіковані як адміністративне правопорушення за одних умов і як злочин — за інших.

Теоретично виділяють кілька основних підходів до визначення співвідношення між адміністративною та кримінальною відповідальністю [3, с. 16–32]. Перший з них — субординаційний, згідно з яким адміністративна відповідальність є нижчим рівнем у загальній системі юридичної відповідальності, а кримінальна — вищим. Цей підхід заснований на ієрархії санкцій і передбачає, що адміністративні правопорушення мають менш виражену шкоду для суспільства, а тому підпорядковуються більш м'якому режиму правового регулювання. Другий — паралельний підхід, який трактує ці два інститути як самостійні, однак рівнозначні з погляду їх функціонального призначення. У цьому контексті акцент ставиться не на рівні репресивності, а на специфіці правових наслідків, процедур і суб'єктного складу. Третій — функціонально-доктринальний підхід, що ґрунтується на аналізі цілей обох видів відповідальності: кримінальна відповідальність має на меті захист базових цінностей суспільства, таких як життя, безпека, власність, правопорядок, а адміністративна — забезпечення публічного порядку та ефективності публічного управління. У межах сучасної теорії права значного поширення набув підхід, згідно з яким ключове значення має не стільки формальна назва відповідальності, скільки її матеріальний зміст та процесуальні гарантії, які супроводжують її реалізацію. Саме тому на міжнародному рівні, зокрема в юриспруденції Європейського суду з прав людини, сформувався поняття «квазікримінальної» відповідальності, яке застосовується до адміністративних санкцій, що за своїм характером, тяжкістю та наслідками наближаються до кримінального покарання. У рішенні у справі *Engel v. the Netherlands* (1976), ЄСПЛ закріпив три критерії для віднесення санкцій до кримінальної відповідальності незалежно від їх юридичної кваліфікації на національному рівні: класифікація правопорушення у внутрішньому праві; характер правопорушення; характер і суворість санкції. Згідно з цими критеріями, навіть якщо певне правопорушення у законодавстві кваліфікується як адміністративне, воно може бути визнано кримінальним у сенсі статті 6

Європейської конвенції з прав людини, якщо, наприклад, передбачає значні штрафи, конфіскацію чи позбавлення волі [4]. З огляду на зазначене, актуальним є не лише формальне розмежування між адміністративною і кримінальною відповідальністю, а й забезпечення реальної відповідності правових процедур гарантіям справедливого судочинства. Особливо це стосується прав особи: на захист, мовчання, роз'яснення суті обвинувачення, участь адвоката, доступ до матеріалів справи тощо. Якщо адміністративне провадження передбачає санкції, що співвідносяться із кримінальними за своєю суворістю, держава повинна забезпечити відповідні процесуальні запобіжники.

У результаті теоретичний аналіз співвідношення адміністративної та кримінальної відповідальності вказує на необхідність системного перегляду законодавчих конструкцій, в тому числі щодо меж подвійної відповідальності, принципу *ne bis in idem*, інституційних механізмів контролю над дотриманням прав особи. Водночас такий аналіз має враховувати не лише внутрішні положення права України, але й положення Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, практику ЄСПЛ, а також тенденції правового регулювання в державах Європейського Союзу. У цьому контексті особливого значення набуває аналіз проблеми подвійної відповідальності, яка є практичним проявом зазначених теоретичних і нормативних викликів. Саме на стику адміністративного й кримінального правозастосування виникає найбільше колізій, що потребують системного врегулювання як на рівні законодавства, так і в межах судової практики.

Проблема подвійної відповідальності — одна з найбільш складних у правозастосовній практиці, адже стосується як процесуального статусу особи, так і основоположних принципів прав людини. Йдеться про ситуації, коли за одне і те саме діяння до особи можуть бути застосовані як адміністративні, так і кримінальні санкції, що створює ризик порушення принципу *ne bis in idem* — заборони повторного притягнення до відповідальності за одне й те саме правопорушення. Застосування цього принципу закріплено, зокрема, в статті 61 Конституції України та статті 4 Протоколу № 7 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [5].

На практиці, подвійна відповідальність проявляється у різних формах. Однією з поширених є ситуація, коли особу спершу притягають до адміністративної відповідальності, а згодом — до кримінальної за те саме діяння, іноді навіть на підставі тих самих доказів. Типовими прикладами можуть бути справи про корупційні адміністративні правопорушення, що згодом перекваліфікуються у кримінальні злочини, або випадки, коли порушення правил дорожнього руху, що спричинило тілесні ушкодження, підлягає як адміністративному, так і кримінальному переслідуванню залежно від тяжкості

наслідків. Варто звернути увагу на існування так званого «ефекту каскаду»: коли адміністративна справа стає початковим етапом для кримінального провадження, а матеріали першої використовуються без належної верифікації в другій. У таких випадках виникає не лише правова колізія щодо кваліфікації діяння, а й ризик порушення процесуальних гарантій — наприклад, якщо особа не була повідомлена про свої права на етапі адміністративного провадження, а зібрані докази потім використовуються в кримінальній справі.

Судова практика в Україні свідчить про неоднозначність підходів до вирішення проблеми подвійної відповідальності. Одні суди визнають можливість притягнення до двох видів відповідальності за різні аспекти одного діяння, інші — послідовно застосовують *ne bis in idem*, особливо у випадках, коли адміністративне провадження вже завершено, а санкція була реалізована. У рішенні ЄСПЛ у справі *Zolotukhin v. Russia* (2009) чітко зазначено, що повторне провадження щодо того самого факту, навіть якщо кваліфікація діяння змінюється, є порушенням статті 4 Протоколу № 7 [6]. Законодавство України не містить чіткого регулювання меж допустимості такої відповідальності [7, с. 221–248]. У деяких випадках маємо прогалини в системі обліку та контролю за реалізацією принципу *ne bis in idem*, зокрема відсутність автоматизованого перехресного обміну інформацією між органами, що ведуть адміністративне і кримінальне провадження. Також часто відсутні належні інструкції щодо оцінки характеру діяння на предмет його кваліфікації як адміністративного чи кримінального, що призводить до суб'єктивізму та непослідовності у застосуванні закону.

У цьому контексті особливої уваги потребують ситуації, коли адміністративне провадження трансформується у кримінальне без чітких процесуальних меж і процедур. Такий перехід часто супроводжується додатковими юридичними труднощами, пов'язаними з правовим статусом особи, допустимістю зібраних доказів і дотриманням основоположних гарантій захисту. Саме тому наступним ключовим аспектом аналізу є процесуальні виклики, які виникають у зв'язку з переходом від адміністративного до кримінального переслідування. Одним із найбільш дискусійних питань у площині взаємодії адміністративної та кримінальної юрисдикції є проблема переходу від адміністративного до кримінального провадження. Йдеться про ситуації, коли первинне реагування на правопорушення здійснюється в межах адміністративного провадження, однак у ході збору інформації або на основі додаткових обставин ініціюється кримінальне переслідування щодо тієї ж самої поведінки особи. У такому випадку постає низка складних питань, що стосуються допустимості доказів, зібраних у межах адміністративної процедури, реалізації права на захист, а також забезпечення принципу правової визначеності. Проблема полягає в тому, що адміні-

стративне провадження не передбачає таких самих процесуальних гарантій, як кримінальне [8, с. 3]. Наприклад, на етапі складання адміністративного протоколу особа часто не має доступу до адвоката, їй не повідомляються процесуальні права в обсязі, передбаченому кримінальним процесом, а фіксація пояснень або обставин здійснюється без належної оцінки допустимості майбутнього використання цих даних у кримінальній справі. Унаслідок цього виникає ризик порушення принципу справедливого судочинства (*fair trial*), гарантованого статтею 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. З точки зору кримінального процесуального права, використання матеріалів адміністративного провадження як доказів у кримінальному процесі можливе лише за умови, що ці матеріали відповідають критеріям належності, допустимості, достовірності та достатності, передбаченим статтями 84–94 Кримінального процесуального кодексу України [9, с. 23]. Проте на практиці часто трапляються випадки, коли адміністративні документи, складені без дотримання відповідних процесуальних стандартів, долучаються до матеріалів кримінального провадження і розглядаються судом як належні докази без проведення належної верифікації.

Особливо гостро постає питання процесуального статусу особи, яка з моменту складання адміністративного протоколу фактично може вважатися підозрюваною у вчиненні злочину, однак не наділена відповідним статусом згідно з вимогами КПК України [10]. Це створює ситуацію правової невизначеності та порушення права на захист, адже особа не має змоги ефективно реалізувати свої процесуальні права, зокрема — право на мовчання, на адвоката та на оскарження дій посадових осіб. Ще однією проблемою є відсутність чіткого нормативного механізму трансформації адміністративного провадження у кримінальне. Законодавство не передбачає спеціальної процедури закриття адміністративної справи у зв'язку з відкриттям кримінального провадження, не регламентує алгоритму передачі матеріалів між органами, які здійснюють відповідні види юрисдикції, а також не визначає правил визнання доказів, зібраних у межах адміністративного провадження, такими, що відповідають процесуальним стандартам кримінального процесу. З метою усунення зазначених колізій необхідно запровадити чіткі законодавчі інструменти, які б регламентували порядок переходу від адміністративної до кримінальної процедури. Серед таких інструментів варто передбачити: по-перше, обов'язкове інформування особи про зміну характеру провадження; по-друге, надання особі статусу підозрюваного з моменту фактичного переходу справи у кримінальну площину; по-третє, процесуальну перевірку всіх матеріалів, зібраних на адміністративному етапі, з точки зору їх допустимості для використання у кримінальному процесі. Це дозволить забезпечити баланс між ефективністю

розслідування та дотриманням прав людини, а також сприятиме гармонізації українського законодавства з європейськими стандартами правосуддя.

У цьому контексті питання удосконалення правового регулювання та правозастосовної практики набуває особливої актуальності. Адже саме на стику адміністративної та кримінальної юрисдикції формується потреба в єдиному підході до кваліфікації дій, допустимості доказів і процесуальних гарантій. У сучасних умовах реформування системи правосуддя в Україні питання вдосконалення механізмів взаємодії між адміністративною та кримінальною юрисдикцією набуває ключового значення для забезпечення єдності правозастосування, дотримання прав людини та підвищення ефективності судового контролю. Аналіз законодавства і практики засвідчує необхідність комплексного підходу до розв'язання проблем, пов'язаних із трансформацією адміністративного провадження у кримінальне, правовим статусом матеріалів, зібраних у межах адміністративної процедури, та уникненням подвійної відповідальності [11, с. 67]. Передусім важливим напрямом удосконалення є чітке законодавче закріплення меж допустимості подвійної відповідальності та алгоритму дотримання принципу *ne bis in idem*. У цьому контексті доцільним є внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та Кодексу України про адміністративні правопорушення, які б закріплювали пряму заборону повторного переслідування за один і той самий факт правопорушення, незалежно від його кваліфікації чи підвідомчості. Також варто передбачити правову фіксацію моменту, з якого особа набуває статусу підозрюваного у разі, якщо провадження змінює характер із адміністративного на кримінальне. Наступним важливим кроком є розроблення та впровадження єдиної процедури перевірки допустимості доказів, отриманих у межах адміністративного провадження [12, с. 113–115]. Законодавство має чітко визначити, що такі матеріали можуть використовуватись у кримінальному процесі лише за умови проведення їх верифікації, яка передбачає допит осіб, що їх складала, а також оцінку дотримання прав особи при їх отриманні. Доцільним виглядає також запровадження вимоги про обов'язкову фіксацію у протоколах та інших адміністративних документах інформації про роз'яснення особі її прав та надання можливості скористатися правовою допомогою. Особливої уваги заслуговує потреба у створенні міжвідомчого механізму обміну інформацією між органами, що здійснюють адміністративне та кримінальне провадження [13, с. 185]. Такий механізм дозволив би запобігти ситуаціям дублювання юрисдикцій, спростив би процес перевірки, чи була особа вже піддана санкції за те саме діяння, і сприяв би уникненню правових колізій [15, с. 147]. У цьому ж контексті можна розглядати запровадження Єдиного реєстру адміністративних проваджень із можливістю доступу для органів досудового розслі-

дування. З метою гармонізації правозастосування доцільно також розробити методичні рекомендації або узагальнення судової практики на рівні Верховного Суду щодо трактування меж відповідальності в межах однієї правової події. Зокрема, слід надати роз'яснення щодо критеріїв кваліфікації діяння як адміністративного або кримінального, а також щодо меж допустимості послідовного застосування санкцій.

Перспективним є й запровадження спеціального правового статусу для адміністративних матеріалів, які потенційно можуть бути використані в кримінальному процесі. Такий статус повинен передбачати не лише вимоги до форми і змісту документа, а й стандарти фіксації процесуальних дій, рівень поінформованості особи та можливість реалізації нею своїх прав [14, с. 151]. Це дозволить наблизити процедури адміністративного провадження до рівня справедливого судочинства, зменшить ризики порушення прав особи й зміцнить довіру до органів публічної влади. Вдосконалення законодавства та практики правозастосування в контексті інституційної межі між адміністративною та кримінальною відповідальністю повинно бути спрямоване на усунення нормативної невизначеності, закріплення процедурних гарантій та уніфікацію судової практики відповідно до міжнародних стандартів прав людини. Такий підхід сприятиме реалізації принципу правової визначеності, посиленню гарантій процесуального статусу особи та підвищенню ефективності правосуддя в цілому.

Висновки і перспективи подальших досліджень. У результаті проведеного дослідження встановлено, що інституційна межа між адміністративною та кримінальною відповідальністю в українському праві досі залишається недостатньо визначеною як у доктринальному, так і в нормативному аспекті. Відсутність чітких критеріїв розмежування між цими видами відповідальності створює низку проблем, зокрема: правову невизначеність щодо статусу особи, ризик подвійного переслідування за одне й те саме діяння, використання адміністративних матеріалів у кримінальному провадженні без належної верифікації, а також непослідовність у застосуванні принципу *ne bis in idem*.

Теоретичний аналіз довів, що хоча адміністративна та кримінальна відповідальність мають спільні риси (наприклад, публічно-правову природу, примусовий характер, обмеження прав особи), їх слід розглядати як самостійні правові інститути, що потребують окремого процесуального оформлення та різних стандартів захисту. При цьому особливу увагу необхідно приділяти не лише формальній кваліфікації правопорушення, а й змістовним характеристикам санкції та рівню процедурних гарантій, які супроводжують провадження. Проблема подвійної відповідальності особливо гостро проявляється у випадках, коли адміністративне провадження

трансформується у кримінальне без належного процесуального переходу. У таких ситуаціях порушується принцип правової визначеності та змагальності сторін, а особа часто позбавлена базових гарантій захисту, гарантованих КПК України та Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод. Відсутність чітко прописаного механізму зміни характеру провадження призводить до неконтрольованого використання адміністративних документів як доказів у кримінальних справах, що суперечить засадам справедливого судочинства. Для подолання виявлених проблем та забезпечення балансу між ефективністю правозастосування і гарантіями прав людини необхідне комплексне реформування відповідного законодавства. Зокрема, пропонується:

- закріпити в КПК України та КУпАП чіткі умови, за яких допускається перекваліфікація провадження з адміністративного на кримінальне;

- запровадити спеціальний правовий статус для адміністративних матеріалів, які можуть бути використані як докази в кримінальному процесі, з обов'язковою верифікацією їх допустимості;
- встановити єдину міжвідомчу систему обміну інформацією про провадження для попередження дублювання відповідальності;
- надати Верховному Суду повноваження щодо формування обов'язкових роз'яснень стосовно критеріїв розмежування та застосування принципу *ne bis in idem*.

Отже, удосконалення правового регулювання інституційної межі між адміністративною та кримінальною відповідальністю є необхідною умовою для досягнення правової визначеності, запобігання зловживанням у практиці притягнення до відповідальності та забезпечення справедливого, ефективного та людиноцентричного правосуддя в Україні.

Література

1. Капліна О.В. Правозастосовне тлумачення норм кримінально-процесуального права : монографія. Харків : Право, 2008. 296 с.
2. Петков В. П. Адміністративна і кримінальна відповідальність за правопорушення в галузі оподаткування суб'єктів торговельної діяльності : концепція. Кіровоград : Наукові праці, 2001.
3. Погребняк С. П. Юридична відповідальність: загальнотеоретична характеристика. *Проблеми правової відповідальності* : монографія. Харків : Право, 2014. С. 16–32.
4. Case of Engel and Others v. the Netherlands, № 5100/71 etc., 08.06.1976 р. *European Court of Human Rights*.
5. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр> (дата звернення: 20.05.2025).
6. Case of Zolotukhin v. Russia (Application no. 14939/03), Grand Chamber Judgment. (2009). *European Court of Human Rights*. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng/?i=001-91222> (дата звернення: 20.05.2025).
7. Finlay, L. (2012). Does the International Criminal Court Protect Against Double Jeopardy: An Analysis of Article 20 of the Rome Statute. *UC Davis Journal of International Law and Policy*, 15(2), 221–248.
8. Піх Ю. Процесуальні гарантії встановлення істини у кримінальному провадженні : доповідь. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2021. 12 с.
9. Рожнова В. В., Омельченко О. Є., Письменний Д. П. Доказування у кримінальному провадженні : навч.-метод. матер. К. : НАВС, 2017. 44 с.
10. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9–10, № 11–12, № 13. Ст. 88.
11. Наливайко О. І. Порівняльно-правовий аналіз реалізації процедури імпідменту. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2011. № 3. С. 61–70.
12. Фігурський В. М. Докази в електронній формі у кримінальному провадженні. *Галицькі студії права*. 2023. № 4. С. 111–121. URL: <https://journals.gi.ternopil.ua/index.php/law/article/view/50> (дата звернення: 20.05.2025).
13. Андрушко В. Ю. Відповідальність в кримінальному процесі: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Львів : ЛьвДУВС, 2018. 230 с. URL: https://dspace.nadpsu.edu.ua/bitstream/123456789/885/1/Andrushko_disertacia.pdf (дата звернення: 20.05.2025).
14. Пашинський В. Й. Теоретико-правові та практичні проблеми адміністративно-правового забезпечення публічної безпеки: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07. К. : КНУ ім. Т. Шевченка, 2020. 540 с. URL: https://scc.knu.ua/upload/iblock/ee5/dis_Pashynskiy_V.Yo..pdf (дата звернення: 20.05.2025).
15. Nalyvaiko, I. (2023). The influence of social standards and social guarantees on improving the quality of life of citizens: legal analysis and socio-economic consequences. *Philosophy, Economics and Law Review*, 3(2), 146–153.

References

1. Kaplina, O. V. (2008). *Pravozastosovne tлумachennia norm kryminalno-protsesualnoho prava* [Law enforcement interpretation of the norms of criminal procedure law]: monohrafiia. Kharkiv: Pravo, 296 s. [in Ukrainian].

2. Pietkov, V.P. (2001). Administratyvna i kryminalna vidpovidalnist za pravoporushennia v haluzi opodatkovannia subiektiv torhovelnoi diialnosti [Administrative and criminal liability for offenses in the field of taxation of commercial entities]: kontseptsiiia. Kirovohrad: Naukovi pratsi [in Ukrainian].
3. Pohrebniak, S.P. (2014). Yurydychna vidpovidalnist: zahalnoteoretychna kharakterystyka [Legal liability: general theoretical characteristics]. *Problemy pravovoi vidpovidalnosti — Problems of legal liability: monohrafiia*. Kharkiv: Pravo, 16–32 [in Ukrainian].
4. Case of Engel and Others v. the Netherlands, № 5100/71 etc., 08.06.1976 p. *European Court of Human Rights*.
5. Konstytutsiia Ukrainy [Constitution of Ukraine]: Zakon Ukrainy vid 28.06.1996 r. № 254k/96-VR. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy — Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine*. 1996. № 30. St. 141. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr> [in Ukrainian].
6. Case of Zolotukhin v. Russia (Application no. 14939/03), Grand Chamber Judgment. (2009). *European Court of Human Rights*. Retrieved from: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-91222>.
7. Finlay, L. (2012). Does the International Criminal Court Protect Against Double Jeopardy: An Analysis of Article 20 of the Rome Statute. *UC Davis Journal of International Law and Policy*, 15(2), 221–248.
8. Pikh, Yu. (2021). Protsesualni harantii vstanovlennia istyny u kryminalnomu provadzhenni [Procedural guarantees of establishing the truth in criminal proceedings]: dopovid. Lviv: LNU im. I. Franka, 12 s. [in Ukrainian].
9. Rozhnova, V.V., Omelchenko, O.Ye., & Pysmennyi, D. P. (2017). Dokazuvannia u kryminalnomu provadzhenni [Evidence in criminal proceedings]: navch.-metod. mater. K.: NAVS, 44 s. [in Ukrainian].
10. Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy [Criminal Procedure Code of Ukraine]: Zakon Ukrainy vid 13.04.2012 r. № 4651-VI. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy — Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine*. 2013. № 9–10, № 11–12, № 13. St. 88 [in Ukrainian].
11. Nalyvaiko, O.I. (2011). Porivnialno-pravovyi analiz realizatsii protsedury impichmentu [Comparative legal analysis of the implementation of the impeachment procedure]. *Naukovyi visnyk Dnipropetrovskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav — Scientific Bulletin of the Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs*, 3, 61–70 [in Ukrainian].
12. Fihurskyi, V.M. (2023). Dokazy v elektronni formi u kryminalnomu provadzhenni [Evidence in electronic form in criminal proceedings]. *Halytski studii prava — Galician Studies of Law*, 4, 111–121. Retrieved from: <https://journals.gi.ternopil.ua/index.php/law/article/view/50> [in Ukrainian].
13. Andrushko, V.Yu. (2018). Vidpovidalnist v kryminalnomu protsesi [Responsibility in the criminal process]: dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.09. Lviv: LvDUVS, 230 s. Retrieved from: https://dspace.nadpsu.edu.ua/bitstream/123456789/885/1/Andrushko_disertacia.pdf [in Ukrainian].
14. Pashynskyi, V.Y. (2020). Teoretyko-pravovi ta praktychni problemy administratyvno-pravovoho zabezpechennia publichnoi bezpeky [Theoretical, legal and practical problems of administrative and legal provision of public security]: dys. ... d-ra yuryd. nauk: 12.00.07. K.: KNU im. T. Shevchenka, 540 s. Retrieved from: https://scc.knu.ua/upload/iblock/ee5/dis_Pashynskyi_V.Yo..pdf [in Ukrainian].
15. Nalyvaiko, I. (2023). The influence of social standards and social guarantees on improving the quality of life of citizens: legal analysis and socio-economic consequences. *Philosophy, Economics and Law Review*, 3(2), 146–153.